

Dizajn a modelovanie užívateľských rozhraní pre ľudí so zdravotnými postihnutiami *

Martin Mislovič

Slovenská technická univerzita v Bratislave

Fakulta informatiky a informačných technológií

xmislovic@stuba.sk

11. október 2021

Abstrakt

V dnešnej dobe existuje veľa metód a techník ako správne postupovať pri dizajne a modelovaní užívateľských rozhraní. Mnoho z nich však zabúda na to, že dané užívateľské rozhrania budú používať aj užívatelia s rôznymi zdravotnými postihnutiami, pre ktorých môže byť používanie klasických užívateľských rozhraní komplikované, až nemožné. Tento článok chce priblížiť v čom sú nároky užívateľov so zdravotnými postihnutiami iné od nárokov bežných užívateľov, aké sú rozdiely v modelovaní bežných užívateľských rozhraní a užívateľských rozhraní pre zdravotne postihnutých, aké nástroje sú používané pri takomto modelovaní a aké techniky a pravidlá sa pri tvorbe, dizajne a modelovaní takýchto užívateľských rozhraní uplatňujú.

1 Modelovanie užívateľských rozhraní

1.1 HCI

Užívateľské rozhrania a to ako s nimi ľudia interagujú sú komplexné témy, ktorími sa zaoberá viacero vedeckých oborov. Spoločné pomenovanie pre toto vedecké pole je HCI - human computer interactions (interakcie človeka s počítačom).

2 Nároky zdravotne postihnutých užívateľov a ich dopad na tvorbu UR

2.1 Ako s počítačmi interagujú zdravotne postihnutý

V dnešnej dobe takmer každý interaguje v nejakej forme s počítačom pomocou užívateľských rozhraní. Pre život v modernej spoločnosti je počítač a schopnosť interagovať s ním nevyhnutnosť. To platí aj pre ľudí s rôznymi zdravotnými

---

*Semestrálny projekt v predmete Metódy inžinierskej práce, ak. rok 2021/22, vedenie: Ing. Vladimír Mlynarovič, PhD.

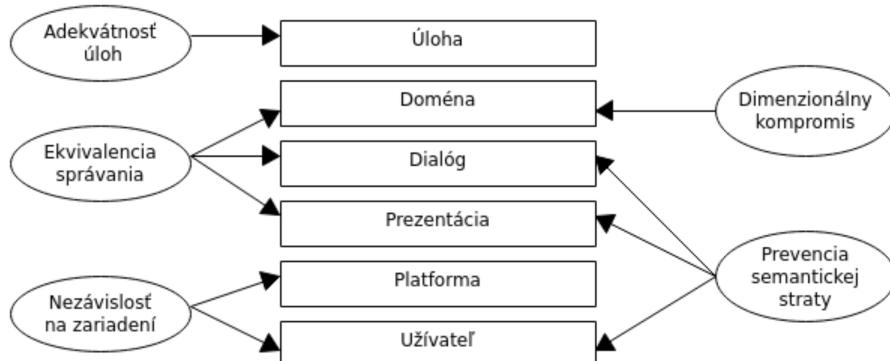
postihnutiamy. Pre tých však bývajú tieto interakcie mnohokrát náročnejšie ako pre bežných ľudí. Z toho dôvodu boli vyvinuté rôzne asistenčné technológie, ktoré umožňujú nevidiacim, zle vidiacim, ľudom s dyslexiou či inými poruchami spracovávania, hluchým, zle počujúcim či ľudom bez rúk interagovať s počítačom. Príkladom môžu byť čítačky obrazovky využívané slepými alebo nástroje ako "The Easier system" ktoré, pomocou kombinácie metód zo spracovávania prirodzeného jazyka a HCI vedia zjednodušiť text pre ludí s kognitívnymi poruchami [3]. Na to aby takéto asistenčné technológie fungovali je však potrebné aby obsah ale i samotné médium podávajúce tento obsah spĺňali určité podmienky [4].

2.2 Príklad nárokov zdravotne postihnutých užívateľov

Nároky na užívateľské rozhrania sa menia podľa zdravotného postihnutia a teda druhu asistenčnej technológie. Hlavné myšlienky a základné princípy s, ktorými treba pristupovať ku tvorbe takýchto rozhraní sú však podobné. Ako príklad nárokov zdravotne postihnutých uvediem nároky slepých ľudí. Tie sa dajú rozdeliť do piatich kategórií:

1. **Adekvátnosť** - Úloha musí byť adekvátna schopnostiam slepých užívateľov
2. **Dimenzionálny kompromis** - Užívateľské rozhranie musí zachovať balanc medzi 2D prístupom vidiacich a 1D prístupom slepých
3. **Rovnosť správania** - Slepý užívatelia by mali mať prístup ku všetkým relevantným časťam užívateľského rozhrania
4. **Prevencia semantickej straty** - Užívateľské rozhranie musí predísť strate semantických informácií
5. **Nezávislosť na zariadení** - Užívateľské rozhranie by malo fungovať na rôznych asistenčných technológiach

Tieto nároky majú dopad na všetky modely použité vo vývoji "human-computer" rozhraní. [2]

Obr. 1: Vpliv nárokov nevidomých na HCI modely [2]

2.3 Vplyv nárokov zdravotne postihnutých na jednotlivé modely

3 Pravidlá pri tvorbe prístupných užívateľských rozhraní

Kvôli dôležitosti prístupnosti užívateľských rozhraní pre všetkých užívateľov bolo vyvynutých niekoľko sád pravidiel a usmernení. V dnešnej dobe sú stránky ako eHealth či eGoverment viac a viac populárne, niet teda divu, že väčšina z týchto pravidiel a regulácií sa zameriava práve na internet a prístupnosť web-stránok. Najrozšírenejšie z týchto usmernení sú "The Web Content Accessibility Guidelines (WCAG)" vytvorené W3C (World Wide Web Consortium) [3]. Tie sú postavené na štyroch principoch: vnímateľnosť, ovladateľnosť, porozumiteľnosť a robustnosť [1].

Textové alternatívy	Netextový obsah by mal mať textovú nahradu
Časovo založené média	Mali by byť ponúknuté alternatívy k časovo založeným médiám
Prispособivosť	Obsah by malo byť možné prezentovať rôznymi spôsobmi bez straty informácií či štruktúry
Rozoznatelnosť	Malo by by jednoduché rozlíšiť popredie od pozadia
Klávesnica	Všetka funkcia by mala byť dostupná pomocou klávesnice
Poskytnúť dosť času	Užívateľ by mal mať dosť času na čítanie a používanie obsahu
Záхватy a fyzické reakcie	Obsah by nemal spôsobovať záхватy či iné fyzické reakcie
Navigovateľný	Užívateľ by mal mať možnosť navigovať sa, nájsť obsah a zistiť kde je
Modalita vstupu	Malo by byt jednoduché ovládať funkcionality aj pomocou iných metód ako klávesnica
Citatelnosť	Obsah by mal byť čitateľný a zrozumiteľný
Predvídatelnosť	Web stránky by sa mali správať predvídateľným spôsobom
Asistencia vstupu	Web stránka by mala pomáhať užívateľom predísť chybám
Kompatibilita	Obsah by mal byť kompatibilný so súčasnými i budúcimi asistenčnými technológiami

Tabuľka 1: Usmernenia podľa aktuálneho znenia WCAG [1]

I keď sú tieto usmernenia najrozšírenejšie, neznamená to, že ich dodržaním vznikne webstránka vhodná pre všetkých. Štúdie ukázali, že užívatelia s kog-

nitívnymi postihnutiami mali problém aj pri užívaní webstránok spĺňajúcich usmernenia WCAG [3]. Z toho dôvodu vznikli ďalšie usmernenia špecificky pre takýchto používateľov. Príkladom takýchto usmernenien môžu byť "The Easy to Read guidelines" či European Guidelines for the Production of Easy-to-Read information". I keď je asi nemožné aby webstránka spĺňala každé usmernenie je dôležité a občas dokonca zákonom vyžadované aby sa ich pokúšala splniť čo najviac.

4 Nástroje pre tvorbu užívalských rozhraní pre zdravotne postihnutých

Literatúra

- [1] Web content accessibility guidelines (wcag) 2.1, Jun 2018.
- [2] Fernando Alonso, José L. Fuertes, Ángel L. González, and Loïc Martínez. User-interface modelling for blind users. In Klaus Miesenberger, Joachim Klaus, Wolfgang Zagler, and Arthur Karshmer, editors, *Computers Helping People with Special Needs*, pages 789–796, Berlin, Heidelberg, 2008. Springer Berlin Heidelberg.
- [3] Lourdes Moreno, Rodrigo Alarcon, and Paloma Martínez. Designing and evaluating a user interface for people with cognitive disabilities. In *Proceedings of the XXI International Conference on Human Computer Interaction*, Interacción '21, New York, NY, USA, 2021. Association for Computing Machinery.
- [4] Terrill Thompson. Improving the user interface for people with disabilities. In *CHI '14 Extended Abstracts on Human Factors in Computing Systems*, CHI EA '14, page 1029–1030, New York, NY, USA, 2014. Association for Computing Machinery.